

KARNATAKA LOKAYUKTA

No. COMPT/LOK/BCD/510/2016/ARE(2)

M.S. Building,
Dr. B.R. Ambedkar Veedhi,
Bengaluru, Dated:08-07-2021

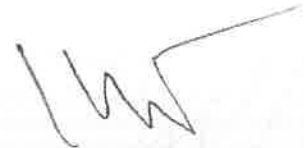
**REPORT UNDER SECTION 12 (1) OF KARNATAKA
LOKAYUKTA ACT, 1984**

SUB:- Complaint of Sri Siddalinge Gowda S/o Late Bairegowda, Mavinakere, Turuvekere Taluk, Tumkur District- grievance about dilapidated condition and non-providing of basic amenities to Anganawadi Centers.

REF:- Complaint No. LOK/BCD/510/2016/ARE(2)

*****

Complainant Sri. Siddalinge Gowda S/o late Bairegowda, Mavinakere Village, Turuvekere Taluk, Tumkur District filed this complaint against (1) Smt. Uma Shree, Hon'ble Minister for Women and Child Development, (2) Sri. Shivakumar, Child Development Project Officer, Women and Child Development Department, (3) Sri. Rafiq Ahemad, Member of Legislative Assembly, Tumkur, (4) Smt. N.R.Geetha, Commissioner, City Municipal Council, Tumkur, (5) Sri. Ashad Rasheed,

Commissioner, City Municipal Council, Tumkur, (6) Sri. T.B. Jayachandra, Hon'ble Law Minister, Government of Karnataka, Vidhana Soudha, Bengaluru.

2. The respondent No.1 Smt. Uma Shree is no longer the Minister for Women & Child Development. The respondent No.3 Sri. Rafiq Ahemad is no longer the member of the Legislative Assembly, Tumkur. The respondent No.6 Sri. T.B. Jayachandra is no longer the Law Minister, Government of Karnataka.

3. On perusal of the complaint, it is the grievance of the complainant that five years baby died due to snake bite in Anganawadi Centre at Kuntamma Thota. The Government has not provided basic facility to any Anganawadi Centres all over Karnataka. The building where Anganawadi Centres are located are in dilapidated condition, without any room, playground, cooking room, pure drinking water and the Government does not care for sanctioning sufficient funds/grants for the development of Anganawadi Centres at Tumkur in particular and all centres of Karnataka in general. Hence, the complainant requested for taking necessary action in this regard for the welfare of the children of Anganawadi centres. He further requested to sanction relief to the family of the above said child.

4. Since the complainant has made the then Hon'ble Minister for Women & Child Welfare Development, the then Hon'ble Law Minister and MLA as respondent along with

Government servants, factual report from the present designated officer - Commissioner, CMC Tumkur & Child Development Project officer were called during the investigation who are mainly responsible for the root cause of the incident.

5. The Child Development Project Officer, Tumkur in his office letter No. ಶಿಆಯೋ:ತು(ನ)ದೂರು:2017-18:42 ದಿನಾಂಕ 24-05-2017 has stated as follows:

“ತುಮಕೂರು ನಗರ ಶಿಶು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ 178 ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 38 ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ 140 ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ತುಮಕೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆರ್.ಐ.ಡಿ.ಎಫ್. ಯೋಜನೆಯಡಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಮಂಜೂರಾತಿ ಆಗುತ್ತವೆ. ನಗರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಈ ಯೋಜನೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ 38 ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ 27 ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. 03 ಕಟ್ಟಡಗಳು ಆರ್.ಐ.ಡಿ.ಎಫ್ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಹಾಗೂ 02 ಕಟ್ಟಡಗಳು ಎನ್. ಆರ್.ಇ.ಜಿ.ಎ. ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವಿಕೆ ಯೋಜನೆಯಡಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಂತದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

ತುಮಕೂರು ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ 140 ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು, 25 ಕೇಂದ್ರಗಳು ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. 14 ಕೇಂದ್ರಗಳು ಶಾಲಾ ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ, 12 ಕೇಂದ್ರಗಳು ಇತರೆ ಸಮುದಾಯ ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ, 99 ಕೇಂದ್ರಗಳು ಖಾಸಗಿ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಮಾಹೆಯಾನ ಬಾಡಿಗೆ ರೂ:3000/- (ಪ್ರತೀ ಚದರ ಅಡಿಗೇ ರೂ: 637/-ರಂತೆ)ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ತುಮಕೂರು ನಗರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಬಾಡಿಗೆ ಪಡೆದು ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಿಸಲು ನಿವೇಶನ ದೊರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಸದರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯ

ನಿವೇಶನ ಪಡೆದು ಸ್ವಂತ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲು ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ನರಂತರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಗತ್ಯ ಕ್ರಮ ವಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಳೆದ 05 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಮರಳೂರುದಿಣ್ಣೆ-1. ದಿಬ್ಬೂರು ಜನತಾಕಾಲೋನಿ, ಸತ್ಯಮಂಗಲ, ಎಸ್.ಎಲ್.ಎನ್. ಗರ ಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ತುಮಕೂರು ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಯಿಂದ ಪಿ.ಎಸ್.ಪಾಳ್ಯ, ಜ್ಯೋತಿಪುರ, ಭಾರತೀನಗರ, ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ತುಮಕೂರು ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಡ ಹೊಂದಿರುವ 23 ಕಟ್ಟಡಗಳಿಗೆ ಕೊಳಚೆ ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಂಡಲಿಯಿಂದ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು 2016-17ನೇ ಸಾಲಿಗೆ ಮಂಜೂರಾತಿ ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಪ್ರಗತಿಯ ಹಂತದಲ್ಲಿವೆ.

ತುಮಕೂರು ನಗರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಇವರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಹೊಸದಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲಾದ ಬಡಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾಗುವ 11 ಸಮುದಾಯ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ತುಮಕೂರು ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರೂ:3000/- ಮಿತಿಯೊಳಗೆ (ಪ್ರತಿ ಚದರ ಅಡಿಗೆ ರೂ:637/-ರಂತೆ) ಬಾಡಿಗೆ ಕಟ್ಟಡ ಪಡೆದು ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಕಟ್ಟಡಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ದೊರಕುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಬಾದಕಗಳು ಬಾರದಂತೆ ಕ್ರಮವಹಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತುಮಕೂರು ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್, ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ಪಡೆದು ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯ ನಿವೇಶನ ಹಾಗೂ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಕ್ರಮವಹಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಲಿಂಗೇಗೌಡ ಇವರ ದೂರು ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಹಿಸಲಾಗುವುದು ಎಂಬುದಾಗಿ ತಮಗೆ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಗೌರವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.”

6. The Commissioner, Mahanagara Palike, Tumkur in his office letter No. ತುಮಪಾ/ಆಶಾ/ಸಿಆರ್/163/2017-18 ದಿನಾಂಕ 22/01/2018. has stated that:

“ದೂರುದಾರಾದ ಶ್ರೀಯುತ: ಸಿದ್ದಲಿಂಗೇಗೌಡರವರು ತುಮಕೂರು ಮಹಾನಗರಪಾಲಿಕೆಯ 8ನೇ ವಾರ್ಡಿನ ಕುಂಟಮ್ಮನ ತೋಟದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಗನವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಗು ಹಾವು ಕಚ್ಚಿ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿರುವ ಅಂಶದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ, ಅಂಗನವಾಡಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸುರಕ್ಷತೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಸಾವು ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ನಗರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಗಳು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಗನವಾಡಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿಲ್ಲ ಎಂದು ದೂರಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ತುಮಕೂರು ನಗರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ 54 ಅಂಗನವಾಡಿಗಳನ್ನು ತುಮಕೂರು ಮಹಾನಗರಪಾಲಿಕೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾನ್ಯ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳವರು ದಿನಾಂಕ 24/07/2014ರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಶೌಚಾಲಯ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಸಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ 54 ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಶೌಚಾಲಯ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ದುರಸ್ತಿಗಾಗಿ 87.77 ಲಕ್ಷಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ದಿನಾಂಕ 30/07/2014ರಂದು ಮಾನ್ಯ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಸದರಿ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗಳಿಗೆ ಇದುವರೆವಿಗೂ ಅನುದಾನ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನುದಾನ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ನಂತರ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಅಂಗನವಾಡಿಗಳ ದುರಸ್ತಿ, ಶೌಚಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಾಗೂ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗುವುದು ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅವಗಾಹನೆಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

7. On perusal of the complaint, Factual Report, I am of the opinion that the information furnished by the respondent No. 2 & 5 are not satisfactory and the Government/ Women &

Child Development Department has to intervene in providing suitable Anganawadi centres all over Tumkur District and proper instructions may be given to the jurisdictional officers to see whether basic infrastructure are provided, if not, to take necessary action to provide rental or Own Government building as per the availability to ensure conducive atmosphere for study and safety of the children of Anganawadi schools at Tumkur in particular and all over the State of Karnataka in General.

8. In the light of the discussion made above, I am of the view, it is in the interest of the safety and welfare of the children of Anganawadi centres all over Karnataka to make a direction herein below in exercise of power conferred on me under/section 12(1) of the Karnataka Lokayukta Act, 1984 directing the State Government/Women & Child Welfare Department to take necessary and effective steps to redress the grievance point out by the complainant and to take following steps to ensure that;

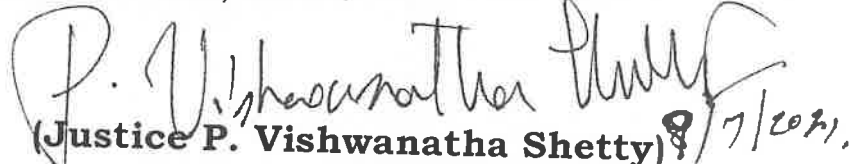
A. Proper basic facilities are provided to the Anganawadi centres, and wherever the Anganawadi centres are in dilapidated and unhygienic conditions as alleged in the complaint and suitable immediate steps are to be taken by issuing directions to the jurisdictional officers to provide rented/Government own building with all basic amenities to all the Anganawadi Centres in their jurisdiction.

B. Suitable directions are to be given to the jurisdictional officers to make periodical visit to the Anganawadi centres in their jurisdiction to see that nutritious food is provided to the children, proper records are maintained, and to submit monthly statement of their visit and progress made in each school with photos and

C. to ensure that nutritious food, medical facilities, proper drinking water, basic accommodation to children are provided.

The authorities concerned are directed to send a report setting out the action taken in the light of this report within a month from the date of receipt of this report in terms of Sec. 12(2) of the Karnataka Lokayukta Act, 1984.

(Justice P. Vishwanatha Shetty) 8/7/2021
Karnataka Lokayukta